

ETYKA W EDUKACJI, NAUCE, POLITYCE I BIZNESIE

„CZYM JEST ETYKA W BIZNESIE ?”

Będąc osobą poruszającą się w świecie biznesu od kilkadziesiąt lat, chciałbym przedstawić w sposób skondensowany, co według mnie oznacza pojęcie etyki w biznesie, jak również gdzie leży źródło patologii w prowadzeniu działalności gospodarczej (tj. źródło działań nietycznych) oraz jakie są drogi możliwych rozwiązań podniesionych problemów.

W mojej ocenie postępowanie etyczne to podejmowanie działań w zgodzie z określonymi także niepisanymi regułami „dobrego”, „rzetelnego” postępowania. Etyka w biznesie jest specyficzna platformą, w której takie reguły należytego i etycznego postępowania należy łączyć z podstawowymi zasadami prowadzenia biznesu, tj. maksymalizacją zysku i minimalizacją kosztów. Ramy dla działań przedsiębiorców w kraju tworzą następujące elementy:

- normy prawne - bezwzględnie obowiązujące przepisy prawa,
- normy umowne - umowy handlowe pomiędzy kontrahentami,
- normy zwyczajowe - zasady lojalności kupieckiej, tj. czyli niepisane zwyczajowe reguły postępowania pomiędzy kontrahentami.

Wszystkie wskazane elementy nakładają się na siebie, przy czym czasem współgrają ze sobą a czasami wręcz ze sobą konkurują. Tutaj jako przykład można podać taką sytuację, w której postąpienie w zgodzie z normami zwyczajowymi powoduje, że powstaje bezwzględny obowiązek prawny, który z kolei wydaje się zaprzeczać zasadom logiki i racjonalności stanowienia norm prawnych. Sytuacja piekarza, który nieodpłatnie przekazał chleb na cele charytatywne i z tego tytułu powstał obowiązek podatkowy VAT jest doskonałym odzwierciedleniem tej sytuacji. Wpisując tę sytuację w schematy etycznego postępowania, należy zauważyć, że sam fakt darowania nadwyżki zbędnych towarów handlowych trzeba ocenić jako postępowanie społecznie pożądane („dobre”, „etyczne”). Z tym postępowaniem konkuruje norma prawna bezwzględnie obowiązująca, która nakazuje przedsiębiorcy uiścić z tytułu nieodpłatnego przekazania towaru podatek VAT. Czy zatem norma prawna jest etyczna przez sam fakt, że każdy musi jej przestrzegać oraz czy ta norma prawna będzie zachęcała do etycznego („dobrego” „pożądanego społecznie”) postępowania? Odpowiedź na oba powyższe pytania jest przecząca.

Poza powyższym, należy również zwrócić uwagę na to, że przedsiębiorcy nawiązują stosunki prawne, co do zasady, z dwoma rodzajami podmiotów:

1. z kontrahentami – stosunki te regulowane są głównie przez normy umowne i zwyczajowe,

2. z jednostkami publicznymi (organy administracji publicznej, jednostki samorządowe itp.) – stosunki te głównie regulowane są normami prawnymi bezwzględnie obowiązującymi.

Stosunki z kontrahentami handlowymi (pkt 1 powyżej) mają charakter partnerski a wzajemne uprawnienia i obowiązki wynikają z uzgodnień stron. Jestem zdania, że w tym zakresie dostrzec można istotny wzrost zachowań etycznych. Uważam, że kilkunastoletnie doświadczenie gospodarki rynkowej spowodowało podniesienie standardów postępowania pomiędzy podmiotami gospodarczymi.

Istotnym jest natomiast tutaj płaszczyzna stosunków prawnych pomiędzy przedsiębiorcami a – ogólnie ujmując - jednostkami publicznymi (pkt 2 powyżej). Sfera ta regulowana jest normami bezwzględnie obowiązującymi, narzuconymi przez Państwo. W tym przedmiocie powstają kilka pytań. Przede wszystkim, to – na które wskazywano już powyżej – czy norma prawna może być oceniona przez pryzmat „dobrego” lub „złego” prawa. W mojej ocenie odpowiedź jest twierdząca. Po drugie, należałoby dostrzec również problem jakości stanowienia prawa i tego jak takie prawo wpływa na działalność przedsiębiorcy. Obecne sytuacja namnożenia norm prawnych, które nadto są nieczytelne, niejednoznacznie interpretowane powoduje, że przedsiębiorcy, po pierwsze, nawet nie wiedzą czy postępują zgodnie z nimi, po drugie, uznając je za niekorzystne dla swoich firm szukają dróg „obejścia” tym norm. Daleki jestem jednak od twierdzenia, że każde takie zachowanie przedsiębiorcy jest działaniem nieetycznym. Przede wszystkim, już sama norma może być wadliwa, co powoduje, że przedsiębiorcy są niejako zmuszani do unikania jej zastosowania. Nadto zaś, uważam, podejście organów stosujących prawo powoduje usprawiedliwia określony stosunek przedsiębiorcy do prawa. Obecnie przedsiębiorca porusza się w dżungli przepisów, które są niejednokrotnie formułowane sprzecznie oraz są różnorodnie interpretowane przez urzędy. Postępowanie przedsiębiorcy jest kreowane przez organy administracji, które nie jako dają przykład postępowanie. Niemożliwa wydaje się zmiana postępowania przedsiębiorcy również bez zmiany jednostek publicznych kształtujących środowisko, w którym działają przedsiębiorcy.

W mojej ocenie należałoby przedsięwziąć następujące działania, które winny być wdrażane w nasze życie, aby biznes był etyczny:

- Etyka w biznesie powinna iść od podstaw, propozycja zmiany w nauczaniu szkolnym przedmiotu „przedsiębiorczość” a w tym nauka o lojalnym kontraktowaniu, kształtowanie charakteru, poszanowania pracowników i pracy;
- Stworzenie kodeksu etycznego urzędnika państwowego, który wpłynąłby na postępowanie postępowaniem urzędników administracji publicznej

wobec przedsiębiorców, tj. przyjazne podejście do petenta – przedsiębiorcy i nie tylko,

- Aby mówić o etyce w biznesie ramy prawne prowadzenia działalności gospodarczej muszą być jasne i logiczne. Dotyczy to zwłaszcza prawa podatkowego i prawa pracy, a także procedur pozyskiwania środków finansowych z UE. W sytuacji braku precyzji w przepisach pracodawcy, przedsiębiorcy pozostawienie są dowolności urzędniczej a jednocześnie sami muszą niejednokrotnie dokonywać interpretacji prawa, co naraża ich na konsekwencje związane z grzywnami, jak i w związku z kontrahentami.
- Nadużywanie władzy publicznej demoralizuje społeczeństwo, przykład etycznego działania musi iść z najwyższych szczebli władzy centralnej. Władza publiczna jest stworzona dla ludzi, a nie ludzie dla polityków. Bez tego nie jest możliwym tworzenie społeczeństwa obywatelskiego. Należy budować pozytywne myślenie, zgodnie z którym, że w naszym kraju można dorobić się legalnie i w pełni uczciwie człowiek.
- Propagatorem etyki w biznesie muszą być m. in. organizacje samorządu gospodarczego, ale również muszą być stworzone mechanizmy działalności organizacji samorządu gospodarczego.

Kończąc chciałbym jeszcze wspomnieć o odpowiedzialności społecznej w biznesie, która, w mojej ocenie, nieodłącznie łączy się z etyką w biznesie. Wyznacza, bowiem cele i ramy, jakim powinni kierować się przedsiębiorcy a odpowiedzialność społeczna w biznesie to wypracowanie zysku dla firmy, który jednocześnie zabezpieczy godne wynagrodzenie pracownika oraz kapitał na inwestycje innowacyjne, nowe technologie, jak również w działania dotyczące ochrony środowiska.

Andrzej Czernomord
Wiceprezydent PIPH